

Kertész Gyula: A magyar sajtó repertóriumainak annotált bibliográfiája. (Egyedi repertóriumok). Bp. 1977. NPI. 208 p.

TÉRHÓDÍTÓ MŰFAJ

Eszmefuttatás a kiadvány megjelenése apropóján

Egy furcsa műfajról készült, különös bibliográfiát kapnak könyvtárosaink, – elsősorban a tájékoztató könyvtárosok és a folyóirattárosok – Kertész Gyulától. Munkáját köszönettel és elismeréssel kell fogadnunk, hiszen a mi bibliográfus – szegény – helyzetünkben rendkívül dicséretes, hogy ennyi munkát fordított, úttörőként, egy másodfokú bibliográfia összeállítására.

Több okból érezhetjük furcsának a repertórium műfaját. Kezdhetjük azzal, hogy azokon kívül, akiknek szakmailag kötelességük ismerni, mások, – a kutatók és a művelt nagyközönség egyaránt, – zömmel ismeretlenül állanak vele szemben. Míg örömmel állapíthatjuk meg, hogy a bibliográfia-kultúra, ha lassan is, de terjed, addig a periodikumok feltárásának igénye változatlanul nagyon szűk körre korlátozódik. (Milyen érdekes ellentmondás ez a kurrens lapok és folyóiratok nagy olvasottságával és az évkönyvek, acták, dolgozatok, tanulmányok stb. stb. már-már a furor publicationis érzetét keltő özönével szemben.) Nem véletlen, hogy még maguk a repertóriumok is annyi mindenfélének nevezik magukat, – éppen Kertész bibliográfiájából lehetne vagy egy jó tucat elnevezést összeszedni, – pontos megjelölést rendszerint csak akkor találunk, amikor szakmabeli bibliográfus az összeállító.

Furcsa műfaj talán azért is, mert kétszeresen lekötözött. Míg a legtöbb bibliográfia, – valamennyire még a szigorúan meghatározott témájú is, – szabadon jár térben és időben, különböző dokumentumfajtákból merít, átlép nyelvi határokat, – az ajánló, válogató bibliográfia még az önálló alkotás hitét is képes kelteni; – a repertórium szigorúan követi a feldolgozott sajtóterméket, semmilyen kalandozást nem engedélyez. A bibliográfia használójának második lépése az adott könyvtár katalógusának átnézése: mi lehet a megtalált irodalomból. A repertórium használója viszont csak egyetlen, kötött feltétellel mehet tovább, ha megvannak a feltárt sajtótermék évfolyamai.

Végül még egy ok, amiért furcsának nevezhetjük műfajunkat, – akármilyen szépen és szakszerűen nevezzük latinos nevén, magyarul nem más, mint több évfolyamot felölelő tartalomjegyzék, (ha egyedi repertóriumról van szó). Persze elemző, meg pontos, meg jó mutatói is lehetnek, meg gondosan kell tipografizálni, – egyszóval készítése sok munkával jár, de végül mégis csak tartalommutató s ez igazán nem szellemi alkotás. Másrészt pedig, a kiadók és a szerkesztőségek szemszögéből, mire jó egy ilyen igényes mutató a t. előfizetőnek, aki pénzéért már régen megkapta ami jár neki, még éves tartalomjegyzéket is küldtünk.

Ezzel pedig máris a repertórium-műfaj sokszor megvitatott kulcskérdéséhez értünk amihez a rövid recenzióban nem illik hozzászólni, kiváló szakértői vannak a magyar könyvtárügyben. Tőlük tudjuk mindnyájan, de meggyőz bennünket mindennapi munkánk is, hogy a repertórium készítése nem nyújt tudományos dicsőséget, nem biztosít üzleti hasznot: csak a hazai művelődés történetének feltárását segíti. Szellemi szolgáltatás, mint minden értelmes bibliográfiai munka.

Úgy érezzük, hogy Kertész Gyula bibliográfiája különös munka és nemcsak azért, mert furcsa műfajt választott témájául, de azért is, mert elsőként gyűjtve össze ezt az anyagot több, mint bibliográfia: kommentár nélkül készült, de nagyon sok mindenről beszélő helyzetfeltárás. 369 tételt tartalmaz és igazán teljesnek mondható, a szerkesztő mentegetőzése ellenére: hogy a budapesti nagykönyvtárak katalógusaiban nem bújárkodhatott. (Az Egyetemi Könyvtár katalógusait áttekintve pl. egyetlen új, esetleg hiányzó tétel nem került elő.) Néhány címmel növekedett volna a lista, ha felbontva kerül bele egy-két kollektív repertórium (pl. Kisebb könyvészeti folyóiratok, vagy kisebb felvidéki folyóiratok mutatói.) Az elénk tárt helyzetképet azonban ez nem módosította volna.

A célnak megfelelően a szerkesztő nem foglalkozik a felvett periodikumok analizálásával, csak annyi adatot nyújt, amennyi az egyértelmű azonosításhoz szükséges. Annál részletesebb viszont a repertóriumok elemzése kiterjedve a címleírás módjára, szerkezetére, tartalmára és a mutatókra. Tömörek és időnként a jó ügy érdekében kedvesen szubjektívek az annotációk.

Tehát 369 tétel! De van-e a magyar sajtótörténetben akár 300 termék is amely művelődéstörténeti szempontból megérdemel egy repertóriumot? Ezen bizony sokat lehetne vitatkozni és a Kertész által elénk tárt adatokból bőven meríthetünk érveket és ellenérveket. Már mindjárt az elején okunk lenne arra, hogy szerényebb számokból induljunk ki, hiszen az önálló folyóiratrepertóriumok száma csak 125 és ebből összesen 49 jelent meg nyomtatásban. S itt a lehetséges vita indulásának ellenpólusa. A magyar sajtótörténetben csak 49 termék lenne, amely megérdemel egy nyomtatásban hozzáférhetően megjelenő repertóriumot? Továbbá: miért tartja kötelességének néhány nagymúltú tudományos folyóiratunk, hogy saját maga elkészítse és kiadja repertóriumát, ugyanakkor miért késlekedik e feladat teljesítésével egy sereg más folyóirat? Hány fontos repertóriumra volna még szükség: a Századok, az Egyetemes Philológia Közlöny 20. sz-i folyamai, a Huszadik Század (remélhetőleg valóban készülöben), a Szocializmus a Vasárnapi Újság képanyaga stb. (a kurrenszek között a Budapest, a Vigilia stb.) várja a repertóriumot készítő bibliográfust és az áldozatkész kiadót. És mindegyik más-más szempontból nyújtana alapvető segítséget.

Egyszerű közhely, de végül is ezek nélkül nincsen hozzáférhető feltárás. Kertész helyzetképeinek vigasztaló színe, hogy legalább nemzeti könyvtárunk szervezett egy „egyszemélyes repertórium készítő munkaközösséget” Galambos Ferenc személyében. Teljesítménye vizsgált területükön egész kiugró harminc repertóriumot készített vagy működött közre készítésükben. Bízunk benne, hogy a Széchényi Könyvtárban őrzött kéziratok még valaha nyomdába is kerülhetnek. Örülni lehetne a könyvtárostanolók által szakdolgozatként készített repertóriumoknak is, ha egyáltalán hozzájuk lehetne férni és

ha reménykedhetnénk abban, hogy legalább egy-két ifjú diplomázóban majdani bibliográfust üdvözölhetnénk.

Kertész Gyula bibliográfiájának főérdeme a megrajzolt helyzetkép. Nem vitathatjuk azonban, hogy használható segédkönyv is ott, ahol jelentős folyóíratot őriznek, ahol készséges tájékoztató könyvtárosok működnek és ébredeznek az igények a periodikumokban rejlő ismeretanyag felkutatására.

MARÓT Miklós

The British Library. Fourth Annual Report 1976–77. The British Library Board, London, 1977, 48 p.

A világ egyik legnagyobb könyvtárának éves beszámolója az újonnan alakult könyvtár-óriásnak, a British Librarynek negyedik esztendei munkájáról ad rövid, tömör – mégis áttekinthető – összefoglalást. Az első év, amelyben az öt különálló intézményből összevont új nagy nemzeti könyvtár már a közös szervezetben működött, az 1973/74-es esztendő volt.* De a British Library csupán most, a negyedik évben jutott el odáig, hogy beszámolója bevezetőjében elmondhassa: a közvéleményben végre az öt különböző intézmény helyett – még mindig csak n a g y j á b ó l – kezd egyetlen egységes könyvtár képe kialakulni. Ez a megállapítás nemcsak az olvasói táborra áll, hanem a könyvtár személyzetére is, akik előtt most bontakozott ki a maga valójában az új szervezet működésének célja és tartalma.

A beszámoló nem csupán a könyvtárosoknak kívánja bemutatni a British Library munkáját, hanem olvasóközönségének, s elsősorban a könyvtár legkülönbözőbb szakmák képviselőiből álló tanácsadó testületeinek is. Éppen ezért a számokkal igen takarékosan bánt: célkitűzéseinek és tevékenységének lényegét hangsúlyozza itt a könyvtár vezetősége és nem a munka részleteit.

A hatalmas intézmény vezetését elnökség látja el, amelynek az egyes részlegek igazgatóin és a főigazgatón kívül olyan tagjai is vannak, akiknek az igazgatás csak rész-foglalkozásuk.

A British Library szervezeti tagoltságát, felépítését a beszámoló az alábbi vázlattal szemlélteti:

* A British Library második évéről szóló jelentést a Könyvtári Figyelő 1976/4–5. számában ismertettük (439. p.).